

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ
ΥΠΟΘΕΣΗ È È Κ.Λ.Π. κατά της ΕΛΛΑΔΟΣ
(Προσφυγή υπ' αριθ. 33808/02)
ΑΠΟΦΑΣΗ
ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ
10 Φεβρουαρίου 2005

*Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική
υπό τις οριζόμενες στο άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως προϋποθέσεις.
Ενδέχεται να τύχει βελτιώσεων ως προς τη μορφή.*

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ
Στρασβούργο, 10-02-2005
[υπογραφή :] / S. NIELSEN /
Γραμματέας του Τμήματος

Στην υπόθεση È È κ.λ.π. κατά της Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα),
συνεδριάζον σε τμήμα, στη σύνθεση του οποίου μετέχουν οι δικαστές :

Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ, Πρόεδρος,
Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗΣ,
F. TULKENS,
P. LORENZEN,
N. VAJIC,
D. SPIELMANN,
S.E. JEBENS,

και ο S. NIELSEN, Γραμματέας του Τμήματος.

Αφού διασκέφτηκε σε συμβούλιο στις 20 Ιανουαρίου 2005.

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την ως άνω ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση εισήχθη δυνάμει της (υπ' αριθ. 33808/02) προσφυγής, την οποία κατέθεσαν κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας 8 Έλληνες υπήκοοι, των οποίων τα ονόματα αναγράφονται στο συνημμένο παράρτημα («οι προσφεύγοντες»), οι οποίοι προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 28 Αυγούστου 2002 δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπούνται από το εδρεύον στην Αθήνα Δικηγορικό Γραφείο Γ. Κ. Στεφανάκη και Συνεργατών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από την εξουσιοδοτημένη εκπρόσωπο του πληρεξουσίου της, Γ. ΣΚΙΑΝΗ, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 14 Οκτωβρίου 2003, το Δικαστήριο απεφάσισε να κοινοποιήσει στην Κυβέρνηση την αίτηση περί της διάρκειας της διαδικασίας. Δυνάμει του άρθρου 29 § 3 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο απεφάσισε να αποφανθεί επί του παραδεκτού και της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

4. Οι προσφεύγοντες είναι συνταξιούχοι διοικητικοί υπάλληλοι των ελληνικών δικαστηρίων.

5. Στις 29 Δεκεμβρίου 1992, οι προσφεύγοντες κατέθεσαν ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αίτηση, με την

οποία ζητούσαν να καταδικασθεί το Ελληνικό Δημόσιο να τους καταβάλει διάφορα ποσά ως αποζημίωση, επειδή δεν τους είχε εντάξει σε ανώτερο μισθολογικό κλιμάκιο.

6. Στις 25 Απριλίου 1994, το πρωτοδικείο έκανε μερικώς δεκτή την αίτησή τους (απόφαση 4408/1994). Στις 28 Ιουνίου και 19 Αυγούστου 1994 αντιστοίχως, οι προσφεύγοντες και το Ελληνικό Δημόσιο εφεσίβαλαν την προρρηθείσα απόφαση.

7. Στις 25 Μαΐου 1995, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών επικύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση (απόφαση 2736/1995). Στις 2 Νοεμβρίου 1995, το Ελληνικό Δημόσιο κατέθεσε αίτηση αναιρέσεως. Η συζήτηση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία είχε αρχικώς ορισθεί για τις 21 Οκτωβρίου 1996, ανεβλήθη κατ' επανάληψη.

8. Την 1^η Μαρτίου 2002, με την πράξη 862/2002, το Συμβούλιο της Επικρατείας διαπίστωσε ότι το οικονομικό αντικείμενο της διαφοράς ήταν κατώτερο των 2.000.000 δραχμών (5.870 ευρώ περίπου). Κατά συνέπεια, το ανώτατο δικαστήριο ακύρωσε τη διαδικασία, συμφώνως προς το Νόμο 2944/2001 : ο νόμος αυτός, ο οποίος έχει δημοσιευθεί στο Φ.Ε.Κ. της 8^{ης} Οκτωβρίου 2001, αποκλείει την πρόσβαση στο Συμβούλιο της Επικρατείας για τις διαφορές των οποίων το οικονομικό αντικείμενο είναι κατώτερο του προαναφερομένου ποσού.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΟ

I. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

9. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι λόγω της διάρκειας της διαδικασίας παραβιάσθηκε η αρχή της «εύλογης προθεσμίας», όπως προβλέπεται από το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, το οποίο ορίζει ότι :

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα η υπόθεσή του να δικάσθει δίκαια (...) εντός ευλόγου προθεσμίας από (...) δικαστήριο, το οποίο (...) θα αποφασίσει (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

10. Η Κυβέρνηση αντικρούει τον ισχυρισμό αυτό. Προβαίνει σε λεπτομερή και ημερολογιακή ανάλυση της διαδικασίας προκειμένου να αποδείξει ότι κάθε στάδιο αυτής διεξήχθη ταχέως. Αναφέρεται περαιτέρω στην απεργία των δικηγόρων του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, η οποία πραγματοποιήθηκε κατά διαστήματα από 23 Ιανουαρίου 1989 έως 30 Ιουνίου 1994, γεγονός το οποίο διαφεύγει του ελέγχου των δικαστηρίων. Προσθέτει δε ότι οι προσφεύγοντες δεν επιδίωξαν την επίσπευση της διαδικασίας και εκτιμά ότι τα επιληφθέντα δικαστήρια απεφάνθησαν εντός ευλόγων προθεσμιών.

11. Η περίοδος η οποία πρέπει να ληφθεί υπόψη, είχε ως αφετηρία την 29^η Δεκεμβρίου 1992, ημερομηνία κατά την οποία επελήφθη της υποθέσεως το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών, και έληξε την 1^η Μαρτίου 2002, με την πράξη 862/2002 του Συμβουλίου της Επικρατείας. Διήρκεσε, επομένως, εννέα έτη, δύο μήνες και τρεις ημέρες, για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας

A. Επί του παραδεκτού

12. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη κατά την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Συμβάσεως. Επισημαίνει, εξ άλλου, ότι η εν λόγω αιτίαση δεν προσκρούει σε κάποιον άλλο λόγο απαραδέκτου.

B. Επί της ουσίας

13. Το Δικαστήριο υπομιμνήσκει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της υποθέσεως και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων, τα οποία έχουν

διαμορφωθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υποθέσεως, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και της συμπεριφοράς και ευθύνης των αρμοδίων αρχών, ως και των συνεπειών της διαφοράς για τους ενδιαφερομένους (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά της Γαλλίας* [GC], n^ο 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

14. Το Δικαστήριο έχει κατ' επανάληψη εκδικάσει υποθέσεις παρόμοιες με την παρούσα υπόθεση και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως (βλ. προρρηθείσα υπόθεση *Frydlender*).

15. Αφού μελέτησε όλα τα στοιχεία τα οποία του υπεβλήθησαν, το Δικαστήριο φρονεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κάποιο περιστατικό ή επιχείρημα το οποίο θα του επέτρεπε να καταλήξει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην προκειμένη περίπτωση. Λαμβάνοντας υπόψη τη σχετική νομολογία του, το Δικαστήριο εκτιμά ότι στην παρούσα υπόθεση η διάρκεια της επίμαχης διαδικασίας είναι υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται στην περί «ευλόγου προθεσμίας» επιταγή.

Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.

II. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

16. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται, υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως, ότι δεν έτυχαν δικαίας δίκης επειδή το ζήτημα το οποίο υπεβλήθη στα εθνικά δικαστήρια, επιλύθηκε οριστικώς από το νομοθέτη και όχι από τη δικαστική εξουσία. Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι ο Νόμος 2944/2001 επηρέασε άμεσα την έκβαση της διαφοράς. Και βεβαίως, ο νόμος αυτός υιοθετήθηκε όταν ακόμα εκκρεμούσε η αίτησή τους ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Επί του παραδεκτού

17. Το Δικαστήριο υπομιμνήσκει ότι έχει ήδη δεχθεί ότι οι περί της διαδικασίας νόμοι δύνανται να έχουν άμεση εφαρμογή επί των υπό εξέλιξη διαδικασιών, χωρίς να παραβιάζεται το δικαίωμα προσβάσεως των ενδιαφερομένων σε δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, *Brualla Gómez de la Torre*, απόφαση από 19 Δεκεμβρίου 1997, *Recueil des arrêts et décisions* 1997-VIII, σελ. 2956, §§ 35-39). Σε κάθε περίπτωση, όσον αφορά την παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, καταθέτοντας αίτηση αναιρέσεως, το Ελληνικό Δημόσιο ήταν εκείνο που ήγειρε τη διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία, στη συνέχεια, ακυρώθηκε δυνάμει του Νόμου 2944/2001. Ως εκ τούτου, και αν ακόμα υφίστατο πρόβλημα προσβάσεως στο Συμβούλιο της Επικρατείας, αυτό θα υπήρχε σε βάρος του ιδίου του Δημοσίου και όχι σε βάρος των προσφευγόντων. Πράγματι, οι προσφεύγοντες ωφελήθηκαν από την ακύρωση της διαδικασίας και την επικύρωση της εφετειακής αποφάσεως, με την οποία είχε γίνει δεκτό το αίτημά τους. Οι προσφεύγοντες δεν μπορούν να διατείνονται ότι είναι θύματα παραβιάσεως του δικαιώματός τους προσβάσεως σε δικαστήριο.

18. Επομένως, πρέπει να απορριφθεί η προσφυγή κατά το μέρος αυτό, κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Συμβάσεως.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1

19. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται επίσης ότι η ακύρωση της διαδικασίας από το Συμβούλιο της Επικρατείας συνιστά παραβίαση του δικαιώματος στο σεβασμό της περιουσίας τους, όπως εγγυάται το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1.

Επί του παραδεκτού

20. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η ακύρωση της διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν επηρέασε την ισχύ της πρωτόδικης απόφασης, με την οποία επιδικάστηκαν μερικώς στους προσφεύγοντες τα αιτούμενα ποσά. Πράγματι, αφού το Δημόσιο δε μπόρεσε να ακυρώσει την επίμαχη απόφαση ενώπιον του Εφετείου και του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι προσφεύγοντες είναι πλέον κάτοχοι οριστικού δικαιώματος απαιτήσεως. Επομένως, οι προσφεύγοντες δεν μπορούν να παραπονούνται για παραβίαση του δικαιώματός τους στο σεβασμό της περιουσίας τους.

21. Επομένως, πρέπει να απορριφθεί η προσφυγή κατά το μέρος αυτό, κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Συμβάσεως.

IV. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

22. Το άρθρο 41 της Συμβάσεως ορίζει ότι:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Συμβάσεως ή των Πρωτοκόλλων αυτής, και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους δεν επιτρέπει ειμή την ατελή επανόρθωση των συνεπειών της παραβιάσεως αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εν ανάγκη, στο αδικηθέν μέρος δικαία ικανοποίηση.»

A. Ζημία

23. Οι προσφεύγοντες ζητούν 10.000 ευρώ έκαστος για την ηθική βλάβη, την οποία, όπως ισχυρίζονται, υπέστησαν.

24. Η Κυβέρνηση δηλώνει ότι και μόνον η διαπίστωση παραβιάσεως θα συνιστούσε επαρκή δικαία ικανοποίηση. Άλλως, εκτιμά ότι το ποσό το οποίο ήθελε επιδικασθεί σε κάθε προσφεύγοντα, δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα 2.000 ευρώ.

25. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν βεβαία ηθική βλάβη. Αποφαινόμενο κατά δίκαια κρίση, όπως ορίζει το άρθρο 41 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο επιδικάζει από κοινού στους προσφεύγοντες 12.000 ευρώ για το λόγο αυτό, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

26. Οι προσφεύγοντες ζητούν επίσης 2.818,10 ευρώ έκαστος για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποίησαν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου. Δεν προσκομίζουν παραστατικά ή αποδείξεις παροχής υπηρεσιών. Δηλώνουν δε ότι κατόπιν προφορικής συμφωνίας, την οποία συνήψαν με το δικηγορικό γραφείο το οποίο τους εκπροσωπεί ενώπιον του Δικαστηρίου, θα πρέπει να καταβάλουν προς εξόφληση το ποσό των 2.565 ευρώ έκαστος μετά το πέρας της διαδικασίας.

27. Η Κυβέρνηση δηλώνει ότι οι σχετικές αξιώσεις των προσφευγόντων είναι αόριστες και αδικαιολόγητες.

28. Κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης, κατά το άρθρο 41, προϋποθέτει ότι αποδεικνύονται πραγματικά, αναγκαία και, επίσης, εύλογα (*Ιατρίδης κατά της Ελλάδος* (δικαία ικανοποίηση) [GC], n° 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

29. Όσον αφορά τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι είναι δυνατόν η μεγάλη διάρκεια μιας διαδικασίας να έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης του προσφεύγοντος ενώπιον των εσωτερικών δικαστηρίων και ότι αρμόζει, επομένως, να λαμβάνονται υπ' όψη (βλ., μεταξύ άλλων, *Caruano κατά της Ιταλίας*, απόφαση από 25 Ιουνίου 1987, série A n° 119-A, σελ. 15, § 37). Εντούτοις, στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι οι προσφεύγοντες δεν προσκομίζουν παραστατικά όσον αφορά τα έξοδα τα οποία

πραγματοποιήθηκαν ενώπιον των δικαστηρίων τα οποία επελήφθησαν της υποθέσεως. Πρέπει, επομένως, να απορριφθούν οι αξιώσεις τους κατά το μέρος αυτό. Όσον αφορά τα έξοδα τα οποία πραγματοποιήθηκαν για τις ανάγκες της εκπροσώπησης των προσφευγόντων ενώπιόν του, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι αξιώσεις των προσφευγόντων δεν εκτίθενται αναλυτικώς ούτε συνοδεύονται από τα αναγκαία δικαιολογητικά. Πρέπει, επομένως, να απορριφθεί το αίτημά τους και κατά το μέρος αυτό.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

30. Το Δικαστήριο κρίνει ότι αρμόζει να υπολογισθούν οι τόκοι υπερημερίας επί του επιτοκίου της διευκόλυνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΩΣ,

1. *Κάνει δεκτή* την προσφυγή όσον αφορά την αιτίαση περί της υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας, και την απορρίπτει κατά τα λοιπά.
2. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.
3. *Κρίνει* ότι
  - α) το διάδικο Κράτος υποχρεούται να καταβάλει από κοινού στους προσφεύγοντες, εντός τριών μηνών από της ημερομηνίας κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική συμφώνως προς το άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως, 12.000 ευρώ (χίλια ευρώ) για ηθική βλάβη, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος,
  - β) από της εκπνοής της προθεσμίας αυτής και μέχρι της καταβολής του, το ποσό αυτό θα προσαυξάνεται με απλό τόκο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο της διευκόλυνσεως οριακού

δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

4. *Απορρίπτει* το αίτημα περί δίκαιας ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη Γαλλική γλώσσα, εν συνεχεία κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 10 Φεβρουαρίου 2005 κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού.

[υπογραφή]

/ Søren NIELSEN /

Γραμματέας

[υπογραφή]

/ Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ /

Πρόεδρος

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΩΝ

1. È Ě Ā
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο υπηρεσιακό έγγραφο στη Γαλλική γλώσσα.

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ

ΜΑΡΙΑ Π. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ